

مقاله پژوهشی:

ارائه الگوی راهبردی وحدت فرهنگی حوزه و دانشگاه

محمد مولایی^۱، محمدرضا خراشادی‌زاده^۲، سید محمدصادق مرکبی^۳، ابوالفضل امیری^۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۵/۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۰/۲۷

چکیده

«وحدت کلمه» ضرورتی است که جامعه نخبگانی حوزه و دانشگاه می‌بایستی در راستای اهداف و آرمان‌های انقلاب اسلامی به آن توجه ویژه داشته باشند. با وجود کسب دستاوردهای قابل توجه در نزدیک نمودن این دو مجموعه، به دلیل تداوم و استمرار دشمنی دشمنان، بهره‌گیری مناسب از تجربیات ارزشمند دوران پس از انقلاب اسلامی در نظریه جدیدی از وحدت حوزه و دانشگاه و تدوین الگوی راهبردی ضروری می‌نماید. با توجه به ماهیت فرهنگی حوزه و دانشگاه و نظر به اهمیت فرهنگ و تأثیر ارتباط فرهنگی دو نهاد نخبگانی در دکتترین دفاعی ایران، در این تحقیق ضمن تبیین تأثیر فرهنگ در رابطه دین و علم و امنیت‌آفرینی آن در سطح ملی، نظریه وحدت فرهنگی با رویکرد راهبردی و در قالب یک الگوی راهبردی در ارزش‌های مشترک انقلابی، اسلامی، ایرانی و انقلابی-اسلامی دو نهاد حوزه و دانشگاه پیشنهاد شده و در انتها به تأثیر این وحدت در امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران اشاره می‌شود.

کلیدواژه‌ها: حوزه، دانشگاه، وحدت.

۱. فارغ‌التحصیل دکتری امنیت ملی (مطالعات راهبردی) (نویسنده مسئول) molaie57@gmail.com
۲. عضو هیأت علمی دانشگاه عالی دفاع ملی
۳. استادیار، دکترای تخصصی، عضو هیأت علمی دانشگاه صدا و سیما
۴. استادیار، دکترای تخصصی، هیأت علمی دانشگاه جامع امام حسین(ع)

مقدمه

«وحدت کلمه» از جمله مسائلی است که از ابتدای انقلاب اسلامی و حتی پیش از آن به طرق مختلف در کانون توجه رهبران انقلاب و دل‌سوزان کشور بوده‌است. همگان و مخصوصاً جامعه نخبگانی حوزه و دانشگاه می‌بایستی در راستای اهداف و آرمان‌های انقلاب اسلامی به آن توجه خاص و ویژه داشته‌باشند. پس از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی، جریان وحدت حوزه و دانشگاه جدی‌تر از گذشته و با رویکردهای مختلف نظری چون رویکرد معرفتی، ساختاری (ارگانیکی)، ایدئولوژیک، مبتنی بر تقسیم کار، اخلاقی، عملی (پراگماتیک)، سیاسی و غایت‌شناختی و در قالب تأسیس مراکز علمی با ماهیت حوزوی-دانشگاهی مانند دانشگاه امام صادق(ع)، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره)، دانشگاه علوم اسلامی رضوی و سایر مراکز علمی دیگر و نیز تدوین اسناد بالادستی چون سند دانشگاه اسلامی و تشکیل شورای عالی حوزه، شورای تخصصی تحول و ارتقای علوم انسانی، دفتر نهاد رهبری در دانشگاه و نیز اقداماتی چون تبادل استاد و دانشجو بین دو مجموعه، تدوین متون درسی اسلامی برای دانشگاه و فعالیت‌های دیگر در قالب سیاست‌های علمی ادامه یافت. اما متأسفانه با وجود همه این اقدامات و گذشت بیش از ۴ دهه از عمر بابرکت انقلاب اسلامی باید گفت که وزن و قیمت مسئله وحدت حوزه و دانشگاه آن‌گونه که باید و شاید درک نشده و اختصاص یک‌روز در سال به این مسئله و انجام گفت‌وگوهایی گذرا و نه‌چندان عمیق در این باب، خود به اندازه کافی در این زمینه گویاست. از طرف دیگر این‌گونه رویکردها و اقدامات در مواجهه با تهدیدات ترکیبی و جنگ شناختی دشمن در تخریب فضای هم‌دلی و هم‌افزایی این دو نهاد نخبگانی که دامنه آن بر امنیت و اقتدار ملی کشور اثرگذار خواهد بود، کافی نبوده و ارکان نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران را با آسیب‌های جدی مواجه خواهند نمود.

مدون نبودن ساختار فعلی جریان وحدت حوزه و دانشگاه، دست‌یابی به رویکردی نوین جهت ایجاد وحدت راهبردی و ایده‌آل در حوزه فرهنگ و برقراری ارتباط محکم و انسجام‌بخش بین دو نهاد فرهنگی دغدغه‌های اصلی این تحقیق است. در این تحقیق؛

فرض بر فرهنگی بودن ذاتی فضای حوزه و دانشگاه بوده و در بستر ارتباط فرهنگی دو نهاد نخبگانی بر آنیم به بررسی زمینه تحقق وحدت راهبردی و آرمانی حوزه و دانشگاه در بُعد فرهنگی، متناسب با آرمان و ارزش‌های نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران و براساس گفتمان ولایت فقیه، قانون اساسی و تجارب ارزشمند نظام، پرداخته و یک الگوی راهبردی مدون بر مبنای مطالعات میدانی و اکتشافی و روش تحقیق درج شده در مقاله برای آن تدوین کنیم.

هدف اصلی این تحقیق؛ دستیابی به الگوی راهبردی وحدت فرهنگی حوزه و دانشگاه، ابعاد و مؤلفه‌های آن است. هم‌چنین در این تحقیق به پرسش‌های الگوی راهبردی وحدت فرهنگی حوزه و دانشگاه کدام است و ابعاد و مؤلفه‌های وحدت فرهنگی حوزه و دانشگاه کدام است؟ پاسخ خواهیم داد.

در این تحقیق مفهوم وحدت فرهنگی به معنای ارتباط علمی و ساختاری دو نهاد حوزه و دانشگاه مبتنی بر ارزش‌های مشترک بین آن‌ها و به هدف تأمین نیازهای دینی و دنیوی جامعه و کمک به پیشرفت و توسعه کشور است. (تعریف مختار) برای توضیح بیشتر نگاهی به بررسی مفهوم «ارزش» می‌پردازیم:

در تعریف لغوی ارزش می‌توان گفت: هر آنچه مفید، خواستنی یا تحسین‌کردنی است برای شخص یا گروه و برای آن‌ها دارای ارزش است (صانعی، ۱۳۷۲: ۲). ارزش‌ها همان اعتباراتی هستند که انسان‌ها به‌نوعی در مقام عمل به آن‌ها ملتزم و پایبند هستند. سعادت و سلامت جامعه در گرو تحقق انسانیت واقعی و انسانیت واقعی در گرو شناخت و عمل به ارزش‌های اصیل انسانی، به‌ویژه ارزش‌های دینی و اخلاقی است. ارزش‌ها، یکی از زیرساخت‌های مهم تربیت به شمار می‌آیند (رهنمایی، سید احمد ۱۳۸۸). در واقع می‌توان گفت که ارزش از بنیادی‌ترین عوامل در تبیین اندیشه، عمل یا اعمال فرد و هم‌چنین شکل‌گیری حیات اجتماعی است. برای همین ارزش‌ها معیارهایی هستند که به فرهنگ کلی و جامعه معنا می‌دهد. از خصوصیات و مشخصات ارزش‌ها می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

۱. ارزش‌ها میان مردم مشترک‌اند و شمار کثیری از افراد درباره اهمیت آن‌ها به توافق رسیده‌اند (وفاق اجتماعی)؛
 ۲. ارزش‌ها با عواطف همراه‌اند. اشخاصی برای صیانت ارزش‌ها مبارزه می‌کنند و برای حفظ ارزش‌های والا از بذل مال و جان دریغ نمی‌ورزند؛
 ۳. ارزش‌ها به قضاوت شخصی افراد بستگی ندارند؛
 ۴. چون ارزش‌ها به وفاق میان اشخاص کثیری پذیرفته شده‌اند، می‌توان آن‌ها را مفهوم‌سازی کرد؛ یعنی از اشیای گوناگون ارزیابی شده انتزاع کرد (نیک‌گوهر، ۱۳۶۹: ۲۸۱).
- ارزش‌ها به دلیل عام بودن و انتزاعی بودن، وضعیت‌های گوناگون را فرا می‌گیرند و می‌توان آن‌ها به انواعی را تقسیم‌بندی نمود:
۱. ارزش‌های دینی: به آن ارزش‌هایی گفته می‌شود که معنویت را وارد حیات بشر می‌سازند و دارای تقدس‌اند.
 ۲. ارزش‌های اجتماعی: هر آنچه تصورات کلی رفتار اجتماعی که جامعه طالب آن است و به آن ارج می‌نهد را گویند.
 ۳. ارزش‌های فرهنگی: ارزش‌هایی که موجبات تعالی حیات انسان را فراهم می‌سازند، صورتی فرامادی بر حیات می‌بخشند و هرگز کهنه نمی‌شود.
 ۴. ارزش‌های اخلاقی: به ارزش‌هایی که صورت دستوری دارند و رفتار و اندیشه را در جهتی خاص سوق می‌دهند گویند. علاوه بر این می‌توان به ارزش‌هایی نظیر ارزش‌های حقوقی، ذهنی، عینی و غیره هم اشاره نمود.
- تقسیم‌بندی ارزش‌ها به انواع مختلف، حاکی از اهمیت ارزش‌ها برای انسان‌ها است. (اختر شهر، دی ۱۳۷۹) با توجه به ارزش‌هایی که در اثر انقلاب فرهنگی اسلامی ایران به دست آمده و به‌نوعی معرف انقلاب اسلامی ایران در عرصه بین‌المللی و سایر ملت‌های جهان است، می‌توان ارزش‌های جدید براساس اتفاقات مهم اجتماعی مثل انقلاب اسلامی ایران را نیز احصا و ارائه نمود.

مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۳۸۱/۹/۲۶)، برای فرهنگ کشور سه عرصه مهم و عام را ارائه می‌نمایند:

۱. عرصه تصمیم‌های کلان کشور؛ یعنی فرهنگ به‌عنوان جهت‌دهنده به تصمیم‌های کلان کشور، حتی تصمیم‌های اقتصادی، سیاسی، مدیریتی و یا تولیدی نقش دارد.
۲. شکل‌دهنده به ذهن و رفتار عمومی جامعه؛ حرکت جامعه، براساس فرهنگ آن جامعه است. اندیشیدن و تصمیم‌گیری جامعه، براساس فرهنگی است که بر ذهن آن حاکم است.
۳. عرصه سوم فرهنگ، سیاست‌های کلان آموزشی و علمی دستگاه‌های موظف دولت است.

در مطالعات سیاست‌گذاری فرهنگی از سه الگو سخن گفته می‌شود: (۱) رویکرد یکسان‌گرایانه (۲) رویکرد تکثرگرایانه و (۳) رویکرد کثرت در وحدت (صالحی امیری، ۱۳۹۵: ۹۵). در الگوی یکسان‌گرایانه فرض بر آن است که همه افراد یک جامعه باید از ارزش‌ها و هنجارها و الگوهای رفتاری واحدی تبعیت کنند و بر همین اساس، سیاست‌گذاران فرهنگی می‌کوشند همه منابع و نیروهای فرهنگی جامعه را در جهت انتقال این ارزش‌ها و هنجارها و الگوهای رفتاری به همه افراد جامعه و نهادینه‌سازی آن‌ها بسیج کنند. در مقابل، الگوی تکثرگرایی فرهنگی بر بنیاد فرد استوار است و هدف سیاست‌گذاری فرهنگی در این الگو هرچه بیشتر شکوفا شدن استعدادها و خلاقیت افراد است. در این رویکرد، خواسته‌های فرد بر ارزش‌ها و هویت‌های جمعی اولویت داده می‌شود. الگوی کثرت در وحدت به نوعی حد وسط دو الگوی پیشین است. در این الگو، خلاقیت و اعتماد به‌نفس افراد در محدوده‌های خاص و در چارچوب ارزش‌ها و هویت‌های مشترک و عام پذیرفته می‌شود. در این رویکرد ضمن این که بر اشتراکات فرهنگی تأکید می‌شود، تکثر خُرده‌فرهنگ‌های گوناگون نیز در چارچوب نمادی مشترک مجاز شمرده می‌شود.

رابطه فرهنگی بین دین و توسعه علمی

در کنار نزدیکی‌های میان علم و دین و ضرورت آن‌ها برای تغییرات و اصلاحات

مورد نیاز و مفید، لازم است به این واقعیت مهم نیز توجه شود که هیچ‌یک دیگری نیست. با تکیه بر این تمایز، ضمن پذیرش استقلال نسبی هر یک، رابطه آن‌ها نیز با واقع‌بینی در هر حوزه از نظام اجتماعی در نظر گرفته می‌شود. نقش فرهنگی دین در توسعه علمی نسبت به سایر نقش‌های حقوقی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و امنیتی دین که عیان‌تر و رسمی‌تر می‌باشند، از ظرافت خاصی برخوردار است؛ زیرا نشانه نفوذ و حضور دین در ساختارهای اندیشه‌ورزی و الگوهای معرفتی در یک جامعه است. اجتناب‌ناپذیری تغییر از یک سو و مقاومت (آگاهانه یا ناآگاهانه) در برابر آن به جهت تمایل (طبیعی و موجود) به عدم تغییر از سوی دیگر، به عنصر «فرهنگ» حساسیت خاصی می‌بخشد. ضرورت توجه به دین در مطالعات فرهنگی دغدغه‌ای جدی است که دلیل آن نیز انسجام‌بخشی قدرتمندی است که تنها از عهده دین برمی‌آید؛ خصوصاً که کلیت دین باعث می‌شود نقش اتصالی دین در شبکه روابط اجتماعی به صورتی مستحکم، تجانس میان زمینه‌های فرهنگی افراد را فراهم آورد. در نتیجه دین ضمن آن‌که بخشی از فرهنگ محسوب می‌شود به جهت مولد بودنش، فرهنگ‌ساز نیز می‌باشد (عیوضی، زمستان ۱۳۸۳).

ارزش‌ها؛ مؤلفه ارتباطی دین و فرهنگ

هر چند که از جهات مختلف می‌توان موضوع رابطه دین و فرهنگ را بررسی نمود، اما تعاریف فرهنگ نشان می‌دهند که فرهنگ را نمی‌توان به تجمع عناصر متفرق قابل تحول دانست. بلکه برعکس در درجه اول فرهنگ به همبستگی منطقی و وحدت‌بخش قابل تعبیر است که در ورای رفتارهای واقعی جای داشته و می‌تواند امکان توضیح این رفتارها را فراهم آورد. بدین ترتیب برای نخستین بار جایی هم برای تفاوت‌ها در نظر گرفته شد، زیرا پیوستگی یک فرهنگ را می‌توان علی‌رغم اختلاف بین رفتارهای افراد به آزمون گذاشت و تأیید کرد (بدیع، ۱۳۷۶: ۲۲). با این وجود به نظر می‌رسد بحث از «ارزش‌ها» موقعیت ممتازتری نسبت به سایر عوامل فرهنگ داشته‌باشد، زیرا قوت اتصال‌بخشی ارزش‌ها به رسمیت شناخته شده‌است و انسجام ارزشی مبنای مناسبی برای ایجاد یک انسجام اجتماعی و توضیح آن می‌باشد. گیدنز در تعریف فرهنگ با تمرکز بر ارزش‌ها آغاز

کرده و نوشته است: فرهنگ از ارزش‌های اعضای یک گروه معین، هنجارهایی که دنبال می‌کنند و کالاهای مادی‌ای که تولید می‌کنند، تشکیل شده است. ارزش‌ها ایده‌آل‌های انتزاعی هستند، در صورتی که هنجارها اصول یا قوانین تعریف شده‌ای هستند که انتظار می‌رود مردم آن‌ها را رعایت کنند. هنجارها بایدها و نبایدهای زندگی اجتماعی را مشخص می‌کنند (گیدنز^۱، ۱۹۹۳: ۳۱).

ارزش‌ها الزاماً دینی نبوده و دایره‌شان فراتر از تعلقات دینی می‌رود. بدین ترتیب همچنان که ارزش‌های دینی داریم، ارزش‌های غیردینی نیز داریم، اما باید توجه داشت که ارزش‌های برخاسته از دین در زندگی فردی یا گروهی انسان نقش منحصربه‌فردی را ایفا می‌نمایند که ناشی از تمایل و نیاز فطری به آن‌ها می‌باشد. در اندیشه نیلس بور (۱۸۸۵-۱۹۶۲) دین به هم‌آهنگ شدن زندگی اجتماعی کمک می‌کند و مهم‌ترین کارش این است که به زبان تمثیل و تعبیر ما را از چارچوب گسترده‌تری که زندگی‌مان را در بر می‌گیرد آگاه سازد (هایزبرگ، ۱۳۷۲: ۹۱)؛ لذا می‌توان گفت: محیط فرهنگی در نظام اجتماعی توسط ارزش‌های دینی اولاً دارای امنیت و معنا می‌شود، ثانیاً صبغه خاص (دینی) به خود می‌گیرد که با توجه به جلب رضایتمندی اعضای جامعه و کمک به رعایت هنجارها، بازتولید فرهنگی را امکان‌پذیر نموده و لذا پتانسیل فرهنگی جامعه را افزایش خواهد داد. این مهم به جهت خاصیت «تعیین‌کنندگی» ارزش‌هاست؛ زیرا انتخاب انسان‌ها را جهت می‌بخشد (گلشنی، ۱۳۹۲: ۹).

جهت استخراج ارزش‌های مشترک حوزه و دانشگاه به روش نظریه‌پردازی داده‌بنیاد^۲ شامل کدگذاری باز، محوری (مقوله) و انتخابی (مقوله کلی)، مفاهیم مرتبط با وحدت حوزه و دانشگاه و نیز به منظور دستیابی به چارچوب مفهومی نظریه‌پردازی وحدت حوزه و دانشگاه با رویکرد فرهنگی (ارزش‌های مشترک)، به بررسی گفتمان آثار و بیانات و فرامین ولایت فقیه، تجارب نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران و تحلیل اصول قانون اساسی و اسناد بالادستی براساس جداول ۱ و ۲ پرداخته شده است.

۱. Giddens

۲. Grounded Theory

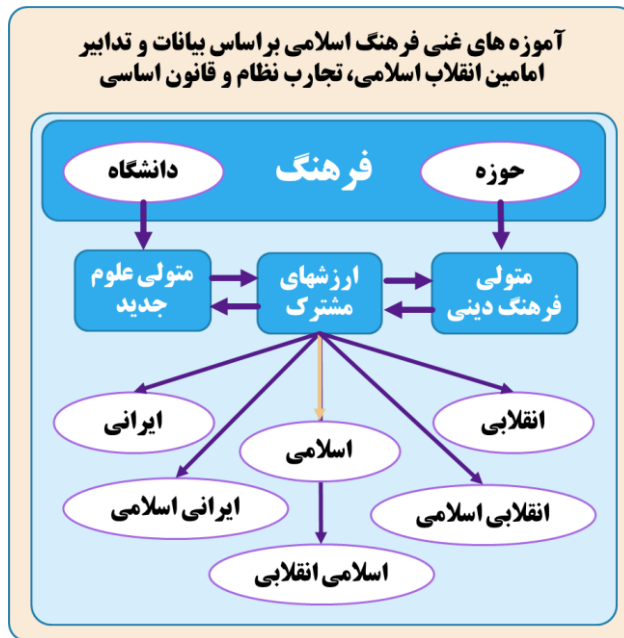
جدول ۱. استخراج مقولات کلی ارزش‌های مشترک حوزه و دانشگاه

ردیف	ابعاد	مقوله‌ها	مقولات کلی
۱	ارزش‌های انقلابی	<p>صبر و استقامت انقلابی</p> <p>پایداری در خط امام (ره) و رهبری</p> <p>شهادت‌طلبی</p> <p>آمادگی قیام و جان‌فشانی برای رهبر و انقلاب</p> <p>ارزش نهادن به شهادت و تکریم شهدا</p> <p>استقلال</p> <p>حمایت از مستضعفان</p> <p>عدالت‌طلبی</p> <p>حفظ استقلال کشور</p> <p>اعتماد به نفس، مسئولین و دولت</p> <p>آزادی‌های مشروع</p> <p>ظلم‌ستیزی</p> <p>مشارکت در دفاع از کشور</p> <p>احساس مسئولیت</p> <p>ساده‌زیستی</p> <p>نفی تحقیر</p> <p>نفی وابستگی سیاسی</p> <p>مبارزه با سکولاریسم و اباحیگری</p> <p>اجتناب از اشرافی‌گری</p> <p>مقابله با نفوذ دشمن</p> <p>مبارزه با فساد</p> <p>مردم‌سالاری دینی</p> <p>مبارزه با استکبار</p>	<p>صبر انقلابی</p> <p>شهادت‌طلبی</p> <p>ایثار</p> <p>استقلال‌طلبی</p> <p>عدالت‌طلبی</p> <p>نفی سلطه</p> <p>ساده‌زیستی</p> <p>مردم‌سالاری</p>
۲	ارزش‌های اسلامی	<p>مکتب امام حسین(ع)</p> <p>فرهنگ شهادت</p> <p>فرهنگ شیعی</p> <p>حفظ وحدت اسلامی</p> <p>ولایت‌فقیه</p> <p>آداب و مناسک اسلامی</p> <p>فرهنگ مهدویت</p> <p>مسجد و اماکن مذهبی</p> <p>نماز جمعه</p> <p>اعیاد و وفیات اسلامی</p> <p>پایبندی به ارزش‌های اسلامی</p> <p>برابری و برادری</p> <p>معنویت و اخلاق‌مداری</p> <p>دین‌داری</p>	<p>شهادت‌طلبی</p> <p>فرهنگ شیعی</p> <p>انتظار و فرهنگ مهدویت</p> <p>مقدسات مذهبی</p> <p>اخلاق و معنویت</p> <p>دین‌مداری</p>
۳	ارزش‌های ایرانی	<p>زبان و ادبیات فارسی</p> <p>فرهنگ و تمدن ایرانی</p> <p>اعیاد ملی و طبیعی</p> <p>هویت ایرانی (مثل نوع‌دوستی، غیرت و میهن‌پرستی)</p>	<p>زبان فارسی</p> <p>فرهنگ ایرانی</p> <p>جشن و اعیاد ملی</p> <p>هویت ایرانی</p>

جدول ۲. مقولات کلی ارزش‌های مشترک حوزه و دانشگاه

مقولات کلی	ابعاد	ردیف
صبر انقلابی شهادت‌طلبی ایثار استقلال‌طلبی عدالت‌طلبی نفی سلطه ساده‌زیستی مردم‌سالاری	ارزش‌های انقلابی	۱
شهادت‌طلبی فرهنگ شیعی انتظار و فرهنگ مهدویت مقدسات مذهبی اخلاق و معنویت دین‌مداری	ارزش‌های اسلامی	۲
زبان فارسی فرهنگ ایرانی هویت ایرانی	ارزش‌های ایرانی	۳

براساس مطالب بیان شده و تأکید بر اشتراکات فرهنگی در کنار به رسمیت شناختن تنوع و تکثر فرهنگی در هر دو حوزه نخبگانی کشور، چهارچوب مفهومی این تحقیق برای تحقق وحدت حوزه و دانشگاه براساس بیانات و تدابیر امامین انقلاب و تجارب نظام و قانون اساسی، به شکل نمودار ۱ پیشنهاد می‌گردد.

شکل ۱. چارچوب مفهومی رویکرد راهبردی به وحدت فرهنگی (ارزش محور) حوزه و دانشگاه

روش شناسی تحقیق

این تحقیق از نوع کاربردی-توسعه‌ای است؛ روش تحقیق در این پژوهش به صورت داده‌بنیاد و نیز به صورت آمیخته و با استفاده از روش‌های توصیفی-تحلیلی و همبستگی خواهد بود. جامعه آماری این تحقیق شامل دو بخش کتاب‌خانه‌ای و میدانی (مصاحبه با خبرگان) است، جامعه آماری در بخش کتاب‌خانه‌ای شامل اسناد و مدارک مربوط به موضوع تحقیق از جمله آثار، مکتوبات، بیانات و سیره ثبت شده حضرت امام خمینی (ره) و حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) و نیز متن قانون اساسی و مذاکرات و تفسیرهای رسمی شورای نگهبان از آن و مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی می‌شود. جامعه آماری در بخش میدانی و در راستای مستندسازی تجارب خبرگان متشکل از اساتید حوزه و دانشگاه، اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی و کارشناسان وحدت حوزه و دانشگاه می‌باشد.

- با عنایت به محتوای تحقیق، معیارهای زیر برای انتخاب خبرگان در نظر گرفته شد:
۱. روحانیون دارای تحصیلات عالی و سابقه تدریس در حوزه، دانشگاه و یا هر دو نهاد؛
 ۲. اساتید دانشگاهی دارای تحصیلات عالی و سابقه تدریس در دانشگاه، حوزه و یا هر دو نهاد؛
 ۳. مسئولان ارشد حوزوی و دانشگاهی یا هر دو.

در بخش کتابخانه‌ای، بررسی و تحلیل و تفسیر اسناد و مدارک مربوط به آثار حضرت امام خمینی ۱ و حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) و متن قانون اساسی و اسناد بالادستی، بدون نمونه‌گیری و به صورت تمام‌شمار (در دسترس) انجام شده و در بخش زمینه‌یابی و میدانی، مصاحبه‌ها نیز از خبرگان مشخص شده در جامعه آماری به روش گلوله‌برفی تا رسیدن به مرحله اشباع نظری ادامه یافت.

تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های تحقیق

روش تجزیه و تحلیل پژوهش حاضر در گام اول بر مبنای تئوری داده‌بنیاد است. با توجه به مسئله تحقیق، متون مورد نظر مبتنی بر روش داده‌بنیاد مورد بررسی قرار گرفت. ابتدا داده‌ها از متون مرجع (شامل بیانات، پیام‌ها و فرامین) استخراج شده و با توجه به محوریت وحدت حوزه و دانشگاه در مطالعه حاضر برای دست‌یابی به الگوی مطلوب، پس از مطالعه گزاره‌های انتخابی از متن اصلی (گفتمان حضرت امام خمینی (ره)، گفتمان امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، قانون اساسی، تجربیات و مستندات) با کدگذاری باز، مفاهیم اصلی «وحدت حوزه و دانشگاه» استخراج شدند. در مرحله دوم مفاهیم استخراج شده، مشابه و نزدیک تجمیع شده و از طریق کدگذاری محوری از دل این مفاهیم، مقوله استخراج گردید؛ سپس با عنایت ضمنی به مفاهیم کلیدی، مقوله‌های کدگذاری شده با یکدیگر سنجیده و از طریق تعیین روابط آنها تجمیع و کدگذاری انتخابی انجام پذیرفته و «مضامین» استخراج شدند. در پایان از طریق خلاقیت و نوآوری کسب شده در فرآیند تحقیق و با عنایت به مفاهیم و روابط «مضامین»، «قضایا» استخراج و از طریق تعیین روابط بین قضایا، ابعاد،

مؤلفه‌های وحدت فرهنگی ارزش محور حوزه و دانشگاه استخراج گردید. در ذیل روش داده بنیاد- با توجه به این که این تحقیق به روش ترکیبی صورت می‌گیرد- از روش‌های تحلیل محتوا، تحلیل گفتمان، روش تفسیر قانون اساسی و تبیین تجربیات به‌عنوان ابزار تجزیه و تحلیل نیز استفاده گردید.

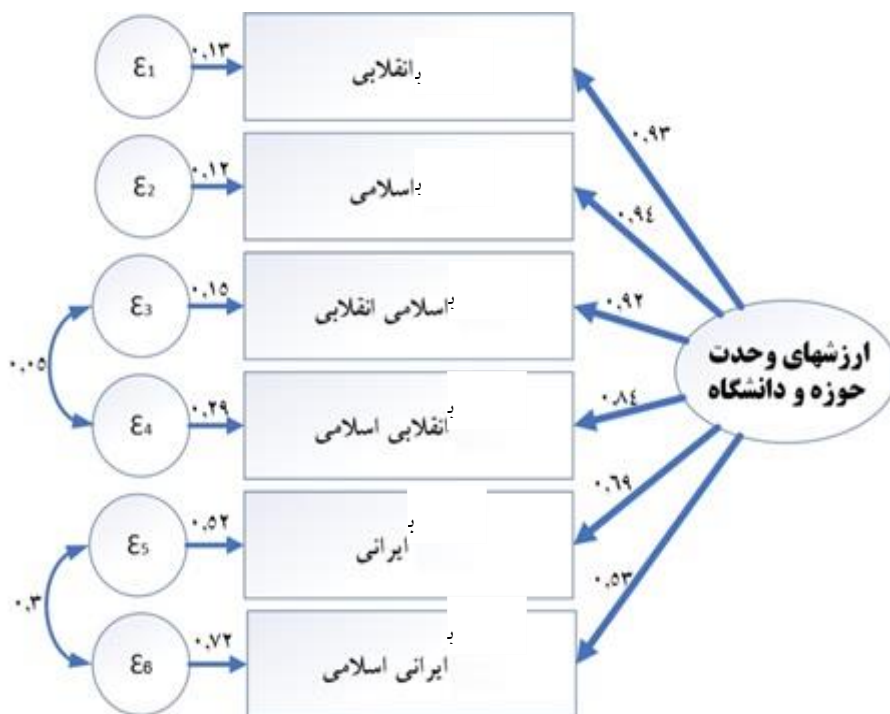
با تجزیه و تحلیل اطلاعات گردآوری شده از طریق تحلیل گفتمان تدابیر، بیانات و فرامین امامین انقلاب و تحلیل تفسیری اصول قانون اساسی و اسناد بالادستی، مصاحبه با مسئولان عرصه حوزه و دانشگاه و مستندسازی تجربیات نظام و به کمک ادبیات نظری تحقیق، مدل مفهومی وحدت فرهنگی (ارزش محور) حوزه و دانشگاه تدوین و جهت تأیید مدل مفهومی، یک پرسش‌نامه براساس ابعاد و مؤلفه‌های احصا شده، تدوین و پس از تصحیح و تأیید روایی آن توسط اساتید محترم راهنما و مشاور، بین جامعه آماری توزیع گردید.

قبل از بررسی تحلیل عاملی مؤلفه‌ها و گزاره‌های پرسش‌نامه، بایستی پایایی پرسشنامه بررسی و تأیید گردد. برای سنجش پایایی که به معنای ثبات وسیله‌ی اندازه‌گیری در زمان-ها و شرایط مختلف است از مقدار عددی ضریبی به نام آلفای کرونباخ استفاده می‌شود که برای تأیید پایایی یک پرسشنامه لازم است مقدار عددی این شاخص بیش از ۰.۷ باشد. پس از محاسبه‌ی این ضریب توسط نرم‌افزار آماری اس پی اس^۱ مقدار بسیار مطلوب ۰.۹۸ به دست آمد؛ بنابراین پرسشنامه ارزش‌های مشترک وحدت حوزه و دانشگاه پایاست.

جدول ۳. آلفای کرونباخ

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
۰.۹۷۸	۴۰

در ادامه تجزیه و تحلیل داده‌ها، از نرم‌افزار قدرتمند و محبوب تخصصی آمار موسوم به آر^۱ برای رسم، برازش و تحلیل مدل‌ها استفاده گردید. پس از تحلیل عاملی و انجام مقایسات زوجی جهت بررسی هم‌بستگی بین مؤلفه‌ها، وحدت بین حوزه و دانشگاه براساس رویکرد وحدت فرهنگی به صورت شکل ۲ حاصل شد:

شکل ۲. مؤلفه‌های رویکرد راهبردی به وحدت فرهنگی (ارزش محور) حوزه و دانشگاه

که با توجه به سطح معنی‌داری هر یک از برآوردها، ملاحظه می‌شود که با توجه به همبستگی بُعد انقلابی-اسلامی با بُعد اسلامی-انقلابی و همچنین بُعد ایرانی با ایرانی-اسلامی، این ابعاد در هم ادغام و چهار بُعد اصلی؛ اسلامی، انقلابی، ایرانی و انقلابی-اسلامی برای الگوی راهبردی حاصل گردید.

براساس تحلیل‌های صورت گرفته در این تحقیق می‌توان به تفکیک هر کدام از ابعاد و مؤلفه‌های رویکرد راهبردی به وحدت حوزه و دانشگاه براساس وحدت فرهنگی (ارزش محور) را در جداول ۴ تا ۷ ارائه نمود:

جدول ۴. مؤلفه‌های بُعد «ارزش‌های اسلامی» رویکرد راهبردی به وحدت فرهنگی (ارزش محور) حوزه و دانشگاه^۱

معنی‌داری	ارزش‌های اسلامی	ردیف
*	بهره‌مندی از آزادی‌های مشروع	۱
*	فرهنگ پویای تشیع	۲
*	باور به مهدویت و فرهنگ انتظار	۳
*	التزام عملی به ارزش‌های اسلامی	۴
*	برگزاری اعیاد و مناسبت‌های دینی و اسلامی	۵
*	اخوت و برادری	۶
*	ایمان به خدا و تمسک به ثقلین	۷
*	امر به معروف و نهی از منکر	۸

جدول ۵. مؤلفه‌های بُعد «ارزش‌های انقلابی» رویکرد راهبردی به وحدت فرهنگی (ارزش محور) حوزه و دانشگاه

معنی‌داری	ارزش‌های انقلابی	ردیف
*	سنگربانی از انقلاب و نظام اسلامی	۱
*	اعتماد به خود و مسئولین نظام	۲
*	بصیرت و آتش به اختیار بودن	۳
*	خیرخواهی نسبت به رهبری و مسئولان نظام	۴
*	آبرو گذاشتن برای اعتلای نظام ج.ا.ا.	۵

۱. در جدول بالا شاخص‌های معنی‌دار با توجه به احتمال به دست آمده برای ضرایب رگرسیونی آن‌ها که از حد ۰/۰۵ کوچک‌تر می‌باشد با علامت * مشخص گردیده است.

جدول ۶. مؤلفه‌های بُعد «ارزش‌های ایرانی» رویکرد راهبردی به وحدت فرهنگی (ارزش محور)

حوزه و دانشگاه

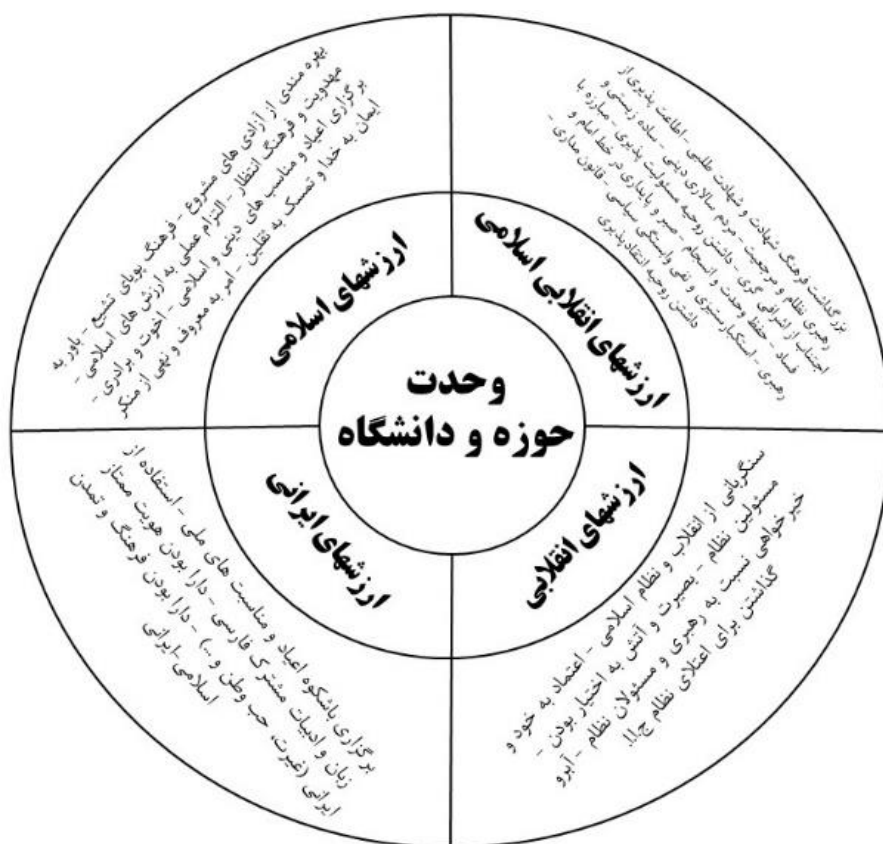
معنی‌داری	ارزش‌هایی ایرانی	ردیف
*	برگزاری باشکوه اعیاد و مناسبت‌های ملی	۱
*	استفاده از زبان و ادبیات مشترک فارسی	۲
*	دارا بودن هویت ممتاز ایرانی	۳

جدول ۷. ابعاد و مؤلفه‌های رویکرد راهبردی به وحدت فرهنگی (ارزش محور) حوزه و دانشگاه

مؤلفه	ابعاد ارزشی	محور
سنگربانی از انقلاب و نظام اسلامی اعتماد به خود و مسئولین نظام بصیرت و آتش به اختیار بودن خیرخواهی نسبت به رهبری و مسئولان نظام آبرو گذاشتن برای اعتلای نظام ج.ا.ا.	انقلابی	وحدت فرهنگی حوزه و دانشگاه (ارزش محور)
بهره‌مندی از آزادی‌های مشروع فرهنگ پویای تشیع باور به مهدویت و فرهنگ انتظار برگزاری اعیاد و مناسبت‌های دینی و اسلامی اخوت و برادری ایمان به خدا و تمسک به ثقلین امر به معروف و نهی از منکر	اسلامی	
بزرگ‌داشت فرهنگ شهادت و شهادت‌طلبی اطاعت‌پذیری از رهبری نظام و مرجعیت مردم‌سالاری دینی ساده‌زیستی و اجتناب از اشرافی‌گری داشتن روحیه مسئولیت‌پذیری مبارزه با فساد حفظ وحدت و انسجام صبر و پایداری در خط امام و رهبری استکبارستیزی و نفی وابستگی سیاسی قانون‌مداری داشتن روحیه انتقادپذیری	انقلابی - اسلامی	
برگزاری باشکوه اعیاد و مناسبت‌های ملی استفاده از زبان و ادبیات مشترک فارسی دارا بودن هویت ممتاز ایرانی دارا بودن فرهنگ و تمدن اسلامی - ایرانی	ایرانی	

براساس نتایج به دست آمده از این تحقیق، الگوی راهبردی وحدت فرهنگی (ارزش

محور) حوزه و دانشگاه به صورت شکل ۳ ارائه می گردد:

شکل ۳. الگوی راهبردی وحدت فرهنگی (ارزش محور) حوزه و دانشگاه

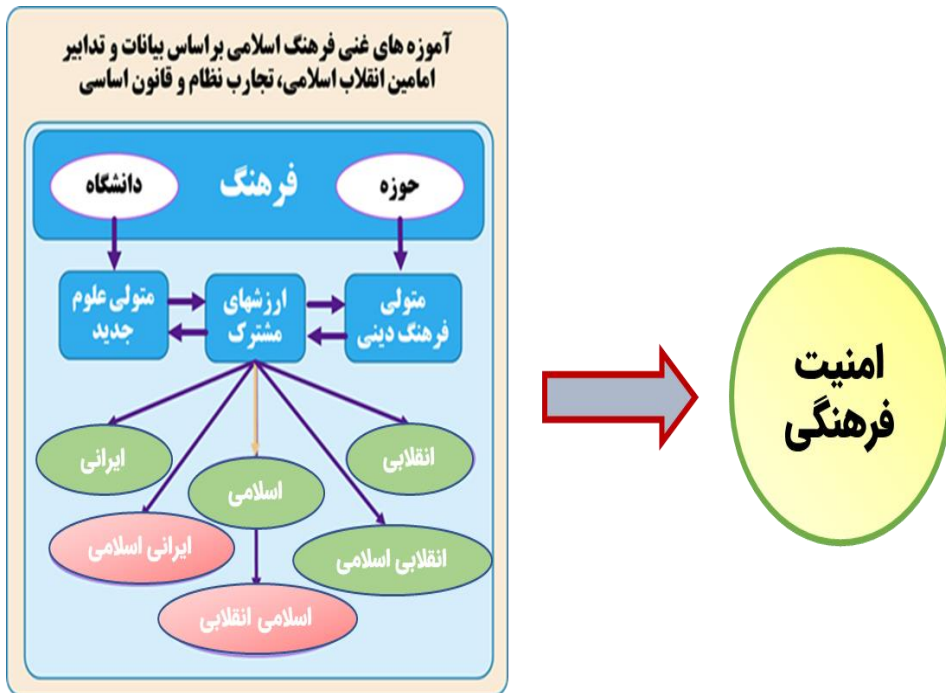
نتیجه گیری و پیشنهاد

الف) نتیجه گیری

از نتایج مهم این تحقیق استخراج رویکردی نو در عرصه وحدت حوزه و دانشگاه می باشد که قدرت مقابله با تهدیدات نرم در عرصه تهاجم فرهنگی و جنگ شناختی را به حوزه های علمیه و دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی کشور داده و موجب همگرایی و

تقویت ظرفیت‌های نخبگانی اجتماعی، سیاسی و اقتصادی کشور شده و در نتیجه موجب تقویت و استحکام ساخت درونی نظام مقدس جمهوری اسلامی می‌شود و این امر موجب تأمین حداکثری اقتدار ملی کشور در مقابله با تهدیدات دشمن خواهد بود.

براساس نتایج حاصله از این تحقیق به‌طور خلاصه می‌توان چشم‌انداز رویکرد جدید به وحدت حوزه و دانشگاه را حول فرهنگ و ارزش‌های فرهنگی مشترک در یک جمله؛ «تولید امنیت فرهنگی» عنوان نمود. با توجه به ارتباط امنیت فرهنگی و تأثیر آن در سایر ابعاد امنیت ملی در جمهوری اسلامی ایران می‌توان گفت وحدت ارزش محور با رویکرد فرهنگی حوزه و دانشگاه در افزایش ظرفیت امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران نیز تأثیرگذاری مهمی خواهد داشت.

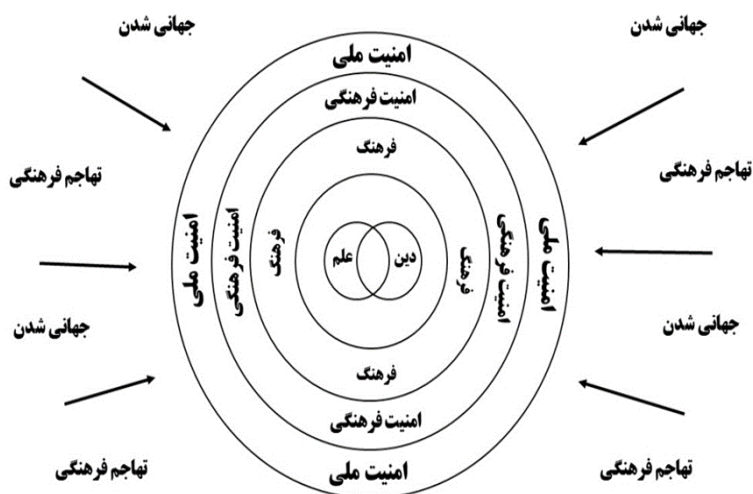

شکل ۴. تولید امنیت فرهنگی در سایه وحدت ارزش محور حوزه و دانشگاه

با توجه به مطالب بیان شده، در راستای اهداف:

۱. تولید علم نافع،
۲. تربیت نیروی انسانی مستعد ترازاول انقلاب اسلامی،
۳. حل مسائل اساسی و راهبردی نظام

می‌توان این چشم‌انداز متعالی را برای نظام وحدت ارزش محور حوزه و دانشگاه ترسیم نمود، که به حفظ وحدت ملی و استقلال کشور و در نتیجه تقویت امنیت ملی کشور منجر گشته و موجب استحکام ساخت درونی نظام و افزایش اقتدار ملی خواهد گردید.

شکل ۵. تأثیر وحدت فرهنگی حوزه و دانشگاه در افزایش امنیت ملی کشور در عرصه جهانی شدن

ب- پیشنهادها

برای تحقق هر کدام از شاخص‌های ارزش محور رویکرد راهبردی وحدت حوزه و دانشگاه، پیشنهادهای برنامه‌ای و اجرایی زیر ارائه می‌گردد:

الف - پیشنهادهای برنامه‌ای

۱. برنامه‌ریزی تحول در دانشگاه‌ها متناسب با ارزش‌های ایرانی - اسلامی،
۲. تعامل و ارتباط ساختاری میان شوراهای راهبردی و نهادهای تصمیم‌گیر حوزه و دانشگاه،
۳. متناسب‌سازی خدمات تخصیص‌یافته به حوزه و دانشگاه از منابع ملی،
۴. اتخاذ رویکرد ارزش‌محور در انتخاب مدیران راهبردی حوزه‌های علمیه و وزارتین علوم، تحقیقات و فن‌آوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.

ب - پیشنهاد اجرایی

۱. تشکیل شورای راهبردی مشترک وحدت حوزه و دانشگاه،
۲. ایجاد سازگاری با رویکرد ارزش‌محور میان قوانین و مقررات حاکم بر مؤسسات و مراکز علمی حوزوی و دانشگاهی.

فهرست منابع و مآخذ

الف. منابع فارسی

- قرآن کریم، ترجمه مکارم شیرازی، ناصر (۱۳۷۳)، قم، دارالقرآن الکریم (دفتر مطالعات تاریخ و معارف اسلامی)، چاپ دوم.
- اختر شهر، علی (دی ۱۳۷۹)، امام خمینی ۱ و ارزشها، مجله پاسدار اسلام، شماره ۲۲۹.
- بدیع، برتران (۱۳۷۶)، فرهنگ و سیاست، ترجمه: دکتر احمد نقیبزاده، نشر دادگستر، چاپ اول.
- رهنمائی، سید احمد (تابستان ۱۳۸۸)، درآمدی بر فلسفه تعلیم و تربیت، قم، انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی ۱، چاپ دوم.
- صالحی امیری، سیدرضا (۱۳۹۵)، مبانی سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی، تهران، ققنوس.
- صانعی، پرویز (۱۳۷۲)، جامعه‌شناسی ارزش‌ها، تهران، گنج دانش.
- عیوضی، محمدرحیم (زمستان ۱۳۸۳)، نقش دین در فرهنگ‌سازی توسعه علمی، قبسات، شماره ۳۴.
- گلشنی، مهدی (۱۳۹۲)، از علم سکولار تا علم دینی، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، چاپ ۶.
- نیک گوهر، عبدالحسین (۱۳۶۹)، مبانی جامعه‌شناسی، تهران، نشر رایزن.
- هایزنبرگ، ورنر (۱۳۷۲)، جزء و کل، ترجمه: حسین معصومی همدانی، مرکز نشر دانشگاهی، چاپ دوم.

ب. نرم‌افزارها

- نرم‌افزار حدیث ولایت، مجموعه

ج. منابع انگلیسی

- Gicldens, Anthong. (1993), Sociologi, Polity press, Seseond edition.